



Avgifter enligt lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2010/11:149 samt en motion som väckts med anledning av propositionen och en motion från den allmänna motionstiden 2011.

I propositionen föreslår regeringen att det i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, som träder i kraft den dag regeringen bestämmer, införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för prövning och tillsyn enligt lagen. Förslaget innebär att avgifter får tas ut för myndigheters arbete med att pröva ansvarsförsäkringar och andra säkerheter som anläggningshavare är skyldiga att ha enligt lagen. Avgifter får också tas ut för andra prövningar som behövs enligt lagen och för att utöva tillsyn över skadeståndsansvaret.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avstyrker motionerna.

I betänkandet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Lagförslaget	5
Ändringar i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor	9
Reservationer	13
1. Lagförslaget, punkt 1 (S, MP, V)	13
2. Ändringar i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, punkt 2 (S, MP, V)	14
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionen	16
Motion från allmänna motionstiden hösten 2011	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslaget

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:149 och avslår motion 2010/11:C8 yrkande 2.

Reservation 1 (S, MP, V)

2. Ändringar i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Riksdagen avslår motionerna 2010/11:C8 yrkande 1 och 2011/12:C328 yrkandena 1–5.

Reservation 2 (S, MP, V)

Stockholm den 24 november 2011

På civilutskottets vägnar

Veronica Palm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Veronica Palm (S), Jan Ertsborn (FP), Magdalena Andersson (M), Anti Avsan (M), Carina Ohlsson (S), Eva Bengtson Skogsberg (M), Margareta Cederfelt (M), Jonas Gunnarsson (S), Hannah Bergstedt (S), Ola Johansson (C), Yilmaz Kerimo (S), Jessika Vilhelmsson (M), Jan Lindholm (MP), Carina Herrstedt (SD), Marianne Berg (V), Thomas Finnborg (M) och Rose-Marie Carlsson (S).

Redogörelse för ärendet

Lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor antogs av riksdagen i juni 2010. Riksdagen godkände också 2004 års ändringsprotokoll till Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergis område och dess tilläggskonvention (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360). Den nya lagen innehåller bl.a. bestämmelser om myndigheters prövning av ansvarsförsäkringar och andra säkerheter som anläggningshavare är skyldiga att ha enligt lagen.

Enligt ett förslag i en promemoria från Miljödepartementet bör det i lagen införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter enligt lagen. Promemorian har remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i propositionen.

Regeringen har begärt in Lagrådets yttrande över lagförslaget.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har en motion väckts. I ärendet behandlar utskottet också en motion från den allmänna motionstiden 2011. Förslagen i motionerna finns i *bilaga 1*.

I ärendet har information lämnats från företrädare för Miljödepartementet.

Utskottets överväganden

Lagförslaget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår ett motionsyrkande om tidpunkten för ikraftträdandet av lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Jämför reservation 1 (S, MP, V).

Bakgrund

Lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor antogs av riksdagen i juni 2010. Riksdagen godkände också 2004 års ändringsprotokoll till Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergis område och dess tilläggskonvention (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360). Den nya lagen träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen innehåller bl.a. bestämmelser om myndigheters prövning av de ansvarsförsäkringar och andra säkerheter som anläggningshavare är skyldiga att ha (30–32 §§ och 36 §).

När den nya lagen träder i kraft upphävs atomansvarighetslagen (1968:45).

Nuvarande ordning

I gällande lagstiftning – atomansvarighetslagen (1968:45) – saknas ett bemyndigande att meddela föreskrifter om avgifter. Finansinspektionen har för närvarande till uppgift att pröva den försäkring som en innehavare av en kärnteknisk anläggning är skyldig att ha enligt atomansvarighetslagen, jfr 3 § förordningen (1981:327) med förordnanden enligt atomansvarighetslagen (1968:45).

Med stöd av 3 § förordningen (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen får Finansinspektionen ta ut avgifter för sitt arbete med granskning av försäkringar enligt atomansvarighetslagen. Bestämmelsen bedöms ha tillkommit mot bakgrund av att riksdagen i ett generellt bemyndigande överlät åt regeringen att meddela föreskrifter om ansöknings- och expeditiionsavgifter för de statliga förvaltningsmyndigheterna (prop. 1989/90:138, bet. 1989/90:FiU38, rskr. 1989/90:289). Det har framförts kritik mot bemyndigandet bl.a. eftersom det finns oklarheter om dess räckvidd (se RiR 2004:17, s. 23 f. och SOU 2007:96, s. 138 f.).

Propositionen

Föreskrifter om avgifter för myndigheters arbete med prövning och tillsyn meddelas genom lag. Riksdagen kan bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter.

För att klargöra möjligheten att ta ut avgifter för prövning enligt lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, som ersätter atomansvarighetslagen, föreslår regeringen att det införs ett uttryckligt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter enligt lagen. Det bör enligt regeringen vara möjligt att ta ut avgift för en myndighets arbete med inte bara prövning av säkerheter utan också andra prövningar som följer av lagen. Bemyndigandet bör därför utformas mer generellt och avse avgifter för prövning och tillsyn enligt lagen och anslutande föreskrifter.

Den nu föreslagna lagändringen träder i kraft när lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor träder i kraft, dvs. den dag regeringen bestämmer. I propositionen redovisar regeringen att det inte är klart när lagen kan sättas i kraft. Den nya lagen och övriga följdändringar i andra författningar bör träda i kraft vid den tidpunkt då 2004 års ändringsprotokoll till Pariskonventionen om skadeståndsansvar på atomenergins område träder i kraft för Sverige. Om det mot förmodan skulle visa sig att ikraftträdandet av ändringsprotokollet till Pariskonventionen fördröjs avsevärt, kan det enligt regeringen finnas anledning att trots detta överväga att sätta delar av den svenska författningen i kraft.

Motionen

Veronica Palm m.fl. (S, MP, V) anför i motion 2010/11:C8 att ikraftträdandet för lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, med den nu föreslagna lagändringen, bör bestämmas till den 1 januari 2012 i stället för den dag regeringen bestämmer. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet härmed (yrkande 2).

Ikraftträdandet av lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Beträffande olika ikraftträdandefrågor har företrädare för Miljödepartementet uppgett bl.a. följande.

Kompletterande bestämmelser till lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor behöver beslutas genom en förordning. Ett förslag till en ny förordning om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor har nyligen varit på remiss. I förslaget finns bestämmelser om bl.a. preciseringar av vilka säkerheter som ska krävas, möjligheten till lägre ansvarsbelopp och andra säkerheter för vissa anläggningar samt prövningen av ansvarsförsäkringar och andra säkerheter.

En mängd remissynpunkter har inkommit. Arbete pågår för närvarande med förordningstexten utifrån inkomna remissynpunkter och lagstiftnings-tekniska frågor. Det stora flertalet remissinstanser påpekar att det behövs god framförhållning beträffande ikraftträdandet av de nya bestämmelserna eftersom nu gällande och nya försäkringslösningar förhandlas för hela kalenderår i taget. De nya bestämmelserna bör därför enligt remissinstanserna träda i kraft till ett årsskifte.

Det kvarstår även ett antal praktiska frågor att lösa. Frågorna rör hur kraven på finansiering av ansvaret ska utformas, bl.a. om det ska vara krav på både försäkring och annan säkerhet eller valfrihet vad gäller typen av finansiering. Frågorna rör även förfarandet hos myndigheter som Riksgäldskontoret och Strålsäkerhetsmyndigheten, vilka ska pröva säkerheter och försäkringslösningar samt i vissa fall lägre ansvarsbelopp.

Det är inte möjligt att färdigställa en förordning som träder i kraft till årsskiftet 2011/12, och det är heller inte möjligt för kärnkraftsindustrin och försäkringsbranschen att få fram nya försäkringslösningar och andra säkerheter för de kommande högre beloppen till den tiden.

Det finns också konventions- och EU-rättsliga aspekter på ikraftträdandet. Eftersom 2004 års ändringsprotokoll ännu inte trätt i kraft är det den nuvarande lydelsen av Paris- och tilläggskonventionen som gäller. I proposition 2000/01:43 Ändringar i atomansvarighetslagen liksom i de två utredningsbetänkandena Översyn av atomansvaret (SOU 2006:43) och Kärnkraft – nya reaktorer och ökat skadeståndsansvar (SOU 2009:88) som har legat till grund för den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor argumenteras det för att det inte är förenligt med Pariskonventionen i dess nuvarande lydelse att införa ett obegränsat ansvar medan det kommer att bli det när 2004 års ändringsprotokoll träder i kraft.

Ikraftträdandet av de nya bestämmelserna måste också fasas in i konventions- och EU-arbetet. För att Sverige ska fullgöra sina skyldigheter enligt 2004 års ändringsprotokoll till Paris- och tilläggskonventionen bör de nya bestämmelserna (lagen och förordningen) träda i kraft samtidigt som ändringsprotokollen gör det, dvs. när tillräckligt många konventionsstater tillträtt (ratificerat) protokollen – vilket inte skett ännu.

Enligt ett beslut av Europeiska unionens råd 2004 ska medlemsstaterna vidta de åtgärder som krävs för att samtidigt deponera sina ratifikations- eller anslutningsdokument. Skälet för detta är att EU har exklusiv behörighet i fråga om ändringen i artikel 13 i Pariskonventionen om domstols behörighet. I beslutet anges att 2004 års ändringsprotokolls syften och mål medför att det inte är möjligt att hålla isär de bestämmelser i ändringsprotokollet som omfattas av EU:s behörighet och de bestämmelser som omfattas av medlemsstaternas behörighet. Av de 15 stater som är anslutna till Pariskonventionen är 13 EU-stater. Av EU-staterna är Belgien, Storbritannien och Italien ännu inte färdiga med sin lagstiftning och därför inte klara att ratificera.

Vid möten mellan konventionsstaterna inom OECD:s kärnenergiorgan har flera stater (bl.a. 9 av de 13 EU-staterna) förklarat att förutsättningar för en ratificering finns. Det råder dock fortfarande osäkerhet om när tillräckligt många stater kommer att vara redo att ratificera ändringsprotokollen för att de ska träda i kraft. Samtliga EU-stater förklarade under ett möte i juni 2011 att de avser att samtidigt med övriga EU-stater sätta sina lagstiftningar i kraft och ratificera ändringsprotokollen.

Om Sverige vill låta de nya reglerna i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor träda i kraft tidigare är det dels nödvändigt att utreda vilka bestämmelser som inte omfattas av EU:s behörighet eller strider mot Pariskonventionen i dess nuvarande lydelse, dels nödvändigt att bereda en ny proposition med sådana bestämmelser.

Utskottets ställningstagande

Liksom regeringen anser utskottet att möjligheten att ta ut avgifter för provning av de ansvarsförsäkringar och andra säkerheter som anläggningshavare är skyldiga att ha, bör klargöras genom att ett bemyndigande införs för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för provning och tillsyn enligt lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor och anslutande föreskrifter. Regeringens förslag i denna del har inte heller mött invändningar i någon motion. Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag.

Utskottet övergår nu till att behandla förslaget i motion 2010/11:C8 (yrkande 2) om att den nya lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor bör sättas i kraft den 1 januari 2012.

Som framgått ovan gäller enligt riksdagens beslut från våren 2010 att den nya lagen ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer. I lagen finns bemyndiganden som innebär att den ska kompletteras med bestämmelser om bl.a. preciseringar av vilka säkerheter som ska krävas, möjligheten till lägre ansvarsbelopp och andra säkerheter för vissa anläggningar samt provningen av ansvarsförsäkringar och andra säkerheter. Av den information som lämnats från företrädare för Miljödepartementet framgår att de kompletterande bestämmelserna ska beslutas genom en förordning och att det återstår en del arbete med förordningen.

Utskottet kan således konstatera att det inte är möjligt att få fram en förordning som kan träda i kraft vid det kommande årsskiftet. Det är inte heller möjligt för kärnkraftsindustrin och försäkringsbranschen att till det kommande årsskiftet få fram nya försäkringslösningar och andra säkerheter som krävs enligt den nya lagen. Därtill kommer de konventionsrättsliga och EU-rättsliga aspekter på ikraftträdandefrågan som redovisats ovan. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionsyrkandet, varför det bör avslås.

Ändringar i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med förslag på ändringar i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Utskottet hänvisar främst till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 2 (S, MP, V).

Motionerna

Veronica Palm m.fl. (S, MP, V) anför i motion 2010/11:C8 att ansvarsbeloppet för innehavare av kärntekniska anläggningar så långt som möjligt bör utgå från de verkliga kostnader som kan uppkomma. Motionärerna vänder sig därför emot att det i den nya lagstiftningen sker en begränsning av det obegränsade ansvaret för anläggningshavare. Ett tillkännagivande yrkas om ett obegränsat skadeståndsansvar utan några sådana begränsningar (yrkande 1).

Lise Nordin m.fl. (MP) framhåller i motion 2011/12:C328 att lagstiftningens inriktning måste vara att kärnkraften vid en olycka ska tvingas att stå för sina egna kostnader. Ansvarsbeloppet behöver därför höjas till att motsvara den nivå som en radiologisk olycka erfarenhetsmässigt har visat sig kunna kosta, dvs. åtminstone 1 000 miljarder kronor. Ett tillkännagivande yrkas om en höjning av finansieringskravet så att det motsvarar den fulla ekonomiska risken (yrkande 1). Motionärerna anför vidare att alla värden i det bolag som äger och driver reaktorn ska ställas som säkerhet, även moderbolagen och resten av koncernen. Motionärerna föreslår därför ett tillkännagivande om att det bör införas regler om ansvarsgenombrott vid radiologiska olyckor (yrkande 2). Vidare yrkas ett tillkännagivande om att staten inte ska erbjuda en statlig försäkringslösning eller kreditgarantier vid radiologiska olyckor (yrkande 3). Det yrkas också ett tillkännagivande om att preskriptionstiden för både person- och sakskador bör vara oändlig (yrkande 4). Slutligen framhåller motionärerna att samhällets kostnader för sjukvård till följd av en radiologisk skada ska täckas av anläggningshavare, inte staten. Ett tillkännagivande yrkas om att anläggningshavare ska vara ansvariga för dessa kostnader (yrkande 5).

Lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Den nya lagen innebär ett förbättrat skydd för skadelidande i händelse av en radiologisk olycka. Ansvar enligt den nya lagen ska liksom tidigare vara strikt. Ett obegränsat ansvar för innehavare av svenska kärntekniska anläggningar införs. Innehavare av kärnkraftsreaktorer blir skyldiga att finansiera skadeståndsansvaret upp till 1 200 miljoner euro, ca 12 miljarder kronor. Finansieringen ska ske genom en ansvarsförsäkring eller

genom att annan ekonomisk säkerhet ställs som vid varje tidpunkt täcker ersättningsansvaret upp till det angivna beloppet. För andra kärntekniska anläggningar än kärnkraftsreaktorer blir huvudregeln att innehavare ska finansiera ansvaret upp till 700 miljoner euro, ca 7 miljarder kronor.

Liksom tidigare ska staten betala ersättning till en skadelidande som har rätt till ersättning enligt lagen om ersättningen inte kan fås från ansvarig anläggningshavares säkerhet. Statens sammanlagda ersättningsansvar för varje radiologisk olycka uppgår till 1 200 miljoner euro. Ansvaret gäller upp till detta belopp även när ansvarig anläggningshavares skyldighet att säkerställa ersättning är begränsad till ett lägre belopp. Vidare ska staten tillsammans med andra konventionsstater betala ytterligare ersättning till skadelidande med högst 300 miljoner euro. Genom den nya lagen höjs alltså den sammanlagda garanterade ersättningen från 6 miljarder kronor till 1 500 miljoner euro, ca 15 miljarder kronor. Statens återkravs rätt gentemot anläggningshavare är obegränsad.

I proposition 2009/10:173 diskuterades frågan om ansvarsgenombrott. Med ansvarsgenombrott avses i regel – i strid med den aktiebolagsrättsliga principen att aktieägarna inte är personligen ansvariga för bolagets skulder – att aktieägare personligen görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att de inte överträtt någon regel i aktiebolagslagen eller brustit i fullgörande av någon skyldighet mot bolaget. Varken atomansvarighetslagen eller den nya lagen innehåller någon bestämmelse om detta. I det då aktuella lagstiftningsärendet redovisades det att Strålsäkerhetsutredningen konstaterat att frågan om ansvarsgenombrott varit föremål för lagstiftningsdiskussioner vid ett flertal tillfällen men att en lagreglering av detta ansetts vara förenad med sådana olägenheter från ett allmänt aktiebolagsrättsligt perspektiv att någon motsvarande bestämmelse aldrig införts i svensk lagstiftning. Med hänvisning till tidigare utredningars överväganden valde Strålsäkerhetsutredningen att inte förorda något införande av bestämmelser om aktiebolagsrättsligt ansvarsgenombrott för att säkerställa anläggningshavares ekonomiskt obegränsade ansvar (SOU 2009:88).

Enligt den nya lagen får regeringen göra ekonomiska åtaganden för staten. Det ska göras genom att statliga garantier i form av återförsäkringsåtaganden ställs ut. I proposition 2009/10:173 gjorde regeringen bedömningen att det finns förutsättningar för anläggningshavare att med en ansvarsförsäkring och en kompletterande ekonomisk säkerhet täcka ett ersättningsansvar för skador upp till 1 200 miljoner euro. Den kompletterande säkerheten bör ställas av anläggningshavare och deras ägarbolag, och en lösning inom ramen för den statliga garantimodellen bör komma i fråga endast i undantagsfall. Ett bemyndigande infördes för den händelse att det ändå skulle visa sig att kärnkraftsindustrin inte på egen hand kan säkerställa ansvarsbeloppen på ett betryggande sätt. För statens åtaganden ska anläggningshavare betala en avgift för den ekonomiska risk som staten bär för kostnader som kan uppkomma i händelse av radiologiska olyckor. Regeringen får meddela föreskrifter om avgiftens storlek och betalning.

I den nya lagen har preskriptionstiden för personskador förlängts från 10 år till 30 år. Regeringen anförde i proposition 2009/10:173 att detta innebär att anläggningshavare i stället för staten i första hand kommer att ansvara för sena skador. Vid bedömningen av om preskriptionstiden för personskador bör förlängas ytterligare, utöver 30 år, beaktades det faktum att antalet personskador som visar sig på ett mycket sent stadium kan antas vara mycket begränsat. Av betydelse är också att skadelidande i sådana här skadefall ändå skulle garanteras vård och olika former av sociala förmåner av staten. Även om det i och för sig kan åberopas skäl för att preskriptionstiden bör överstiga 30 år eller att rätten till ersättning för personskador över huvud taget inte bör kunna preskriberas, fann regeringen att värdet av en sådan ordning skulle vara begränsat och att preskriptionstiden för personskador därför inte borde förlängas utöver de 30 år som följer av den reviderade Pariskonventionen.

Tidigare behandling

Liknande motionsyrkanden avstyrktes av utskottet i lagstiftningsärendet om lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360).

Utskottet ansåg att övervägande skäl talar för att ett obegränsat skadeståndsansvar införs för innehavare av svenska kärntekniska anläggningar och att den valda nivån på anläggningshavares finansiering av skadeståndsansvaret var väl avvägt. Vad gäller frågan om ansvarsgenombrott konstaterade utskottet att regeringens förslag innebär att skadeståndsansvaret ska vara finansierat till en hög nivå, vilket torde minska behovet av sådana regler. Utskottet såg därför inte något behov av att se över frågan ytterligare. Beträffande frågan om att ett obegränsat ansvar även ska inbegripa en olyckas negativa hälsoeffekter konstaterade utskottet att regeringens förslag innebär att ett obegränsat ersättningsansvar införs för innehavare av kärntekniska anläggningar i Sverige. Samtidigt höjs kravet väsentligt på anläggningshavares finansiering av skadeståndsansvaret genom en försäkring eller annan ekonomisk säkerhet, från motsvarande drygt 3 miljarder kronor till motsvarande ca 12 miljarder kronor. Den viktigaste fördelen med ett obegränsat ansvar är att de skadelidandes anspråk på skydd inte tillgodoses enbart genom denna säkerhet utan även genom möjligheten att få ersättning från anläggningshavares tillgångar. Genom att en skadelidande på skadeståndsrättsliga grunder kan vända sig direkt till anläggningshavare och utkräva ersättning utöver det finansiellt garanterade beloppet kan det inte bli fråga om att ersättningsbeloppen måste sättas ned samtidigt som anläggningshavare har kvar tillgångar och kan fortsätta verksamheten eller dela ut tillgångarna till sina ägare. Utskottet pekade på att propositionen även innehöll förslag som direkt syftar till att öka de skadelidandes faktiska möjligheter att få ersättning från anläggningshavares tillgångar. En egendomsförsäkring som anläggningshavare tecknar för att

kunna ersätta skador på reaktoranläggningen ska inte få ha någon annan som förmånstagare än den som är tillståndshavare för verksamheten. Härigenom omöjliggörs att försäkringssättningen betalas ut till något annat bolag och på så sätt undandras de skadelidande. De föreslagna bestämmelserna innebär således, anförde utskottet, att anläggningshavare i hög grad kommer att svara för de verkliga kostnader som en olycka kan orsaka.

Därefter har utskottet våren 2011 behandlat ett motionsyrkande om ytterligare översyn av lagstiftningen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor (bet. 2010/11:CU16). Utskottet hänvisade då till sina tidigare ställningstaganden, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det inte finns skäl att frånga sina ovan redovisade ställningstaganden som rör ansvarsbeloppets storlek, ansvarsgenombrott och ansvaret för sjukvårdskostnader efter en radiologisk olycka. Motion 2010/11: C8 yrkande 1 och motion 2011/12:C328 yrkandena 1, 2 och 5 bör därför avslås.

Vad därefter gäller motionsyrkandet om regeringens möjlighet att göra ekonomiska åtaganden för staten vill utskottet erinra om att den säkerhet som behövs utöver en ansvarsförsäkring bör ställas av anläggningshavare och deras ägarbolag och att en lösning inom ramen för den statliga garanti-modellen bör komma i fråga endast i undantagsfall. Bemyndigandet har getts för den händelse att det ändå skulle visa sig att kärnkraftsindustrin inte på egen hand kan säkerställa ansvarsbeloppen på ett betryggande sätt och det kan komma att utnyttjas om det skulle vara nödvändigt för att Sverige ska kunna följa sina konventionsåtaganden. På grund av det anförda anser utskottet att motion 2011/12:C328 yrkande 3 bör avslås.

Vad slutligen gäller frågan om preskriptionstidens längd delar utskottet regeringens uppfattning i proposition 2010/11:173 att preskriptionstiden för personskador inte bör förlängas utöver de 30 år som följer av den reviderade Pariskonventionen. Även motion 2011/12:C328 yrkande 4 bör därför avslås.

Reservationer

1. Lagförslaget, punkt 1 (S, MP, V)

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Hannah Bergstedt (S), Yilmaz Kerimo (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:149 och motion 2010/11:C8 yrkande 2.

Ställningstagande

Lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor antogs av riksdagen i juni 2010, och den träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Regeringen har emellertid avstått ifrån att sätta den nya lagen i kraft. Förseningen har beklagats av regeringen. I en interpellationsdebatt har miljöministern förklarat att han hade räknat med att reglerna skulle träda i kraft vid halvårsskiftet men att det i stället går att sätta lagen i kraft vid det kommande årsskiftet. De uppgifter som under beredningen i utskottet lämnats av företrädare för Miljödepartementet innebär att lagstiftningen inte kommer att sättas i kraft vid det kommande årsskiftet. Liksom motionärerna bakom motion 2010/11:C8 anser vi att tidsutdräkten är oacceptabel. Det är mycket angeläget att lagändringarna sätts i kraft snarast möjligt. Lagen är redan sex månader försenad.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen måste sätta den nya lagen i kraft snarast möjligt.

Vad vi nu anfört bör riksdagen med bifall till motion 2010/11:C8 yrkande 2 tillkännage för regeringen som sin mening. Vi har inte något att erinra mot regeringens lagförslag i den nu aktuella propositionen.

2. **Ändringar i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, punkt 2 (S, MP, V)**

av Veronica Palm (S), Carina Ohlsson (S), Jonas Gunnarsson (S), Hannah Bergstedt (S), Yilmaz Kerimo (S), Jan Lindholm (MP), Marianne Berg (V) och Rose-Marie Carlsson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:C8 yrkande 1 och 2011/12:C328 yrkandena 1 och 2 samt bifaller delvis motion 2011/12:C328 yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Ett obegränsat ansvar innebär i princip att reaktorägarens ekonomiska ansvar är oändligt. I praktiken är det naturligtvis inte möjligt att få större ersättning än vad den betalningsskyldige kan betala. Den nya lagen säkerställer betalning upp till 1 200 miljoner euro genom krav på säkerheter upp till detta belopp. Trots att detta innebär en avsevärd höjning i förhållande till dagens lagstiftning kan beloppet vara otillräckligt även vid mindre allvarliga olyckor och fullständigt otillräckligt vid ett svårt reaktorhaveri med oöverskådliga konsekvenser. De ekonomiska konsekvenserna av en olycka i en kärnkraftsreaktor i samband med ett hårdhaveri kan medföra omfattande kostnader. Vi anser att inriktningen för politiken måste vara att kärnkraften vid en olycka ska stå för sina egna kostnader. Därför bör kravet på finansiering av ansvaret så långt som möjligt utgå från de verkliga kostnader som kan orsakas. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör verka för att nivån på finansieringen av det obegränsade skadeståndsansvaret höjs.

Ansvarsgenombrott innebär att en domstol tillåter att aktieägare görs ansvariga för bolagets förpliktelser trots att ägarna inte överträtt någon regel eller förpliktelse i aktiebolagslagen. Enligt en svensk aktiebolagsrättslig princip har aktieägare i ett aktiebolag inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser, och det är endast i undantagsfall som de kan få ett sådant ansvar. Flera utredningar har berört frågan om att införa lagbestämmelser om ansvarsgenombrott. På det nu aktuella området har Atomansvarsutredningen, som visserligen inte har tagit ställning till om regler om ansvarsgenombrott bör införas, diskuterat möjligheten inom ramen för sina resonemang kring finansieringen av ett ökat skadeståndsansvar (SOU 2006:43). Vidare har Strålsäkerhetsutredningen, även om den valt att inte förorda någon lagreglering, konstaterat att det bör vara fråga om exceptionella situationer för att ansvarsgenombrott ska kunna aktualiseras och att det kan vara intressant att i framtiden överväga om ett svårt reak-

torhaveri med oöverskådliga konsekvenser skulle kunna vara en sådan exceptionell situation (SOU 2009:88). Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör överväga att ändra aktiebolagsrätten så att ansvarsgenombrott inom en koncern möjliggörs.

Som framgått ovan anser vi att den miljörättsliga principen att förorenaren betalar ska gälla full ut även på detta område. För att den nya lagen bättre ska överensstämma med denna princip anser vi att regeringen bör ta initiativ till att överväga ytterligare ändringar i lagen. Dessa överväganden bör bl.a. omfatta preskriptionstidens längd, möjligheten till statlig återförsäkring samt vem som ska svara för samhällets kostnader för sjukvård till följd av en radiologisk olycka.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med bifall till motionerna 2010/11:C8 yrkande 1 och 2011/12:C328 yrkande 1–2 samt delvis bifall till motion 2011/12:C328 yrkande 3–5, ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:149 Avgifter enligt lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Följdmotionen

2010/11:C8 av Veronica Palm m.fl. (S, MP, V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kärnkraften ska betala sina fulla avfallskostnader och att ett obegränsat skadeståndsansvar för kärnkraftsolyckor ska gälla.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagen (2010:950) och de föreslagna lagändringarna i proposition 2010/11:149 träder i kraft den 1 januari 2012.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:C328 av Lise Nordin m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att höja finansieringskravet för en tillståndsinnehavare vid en radiologisk skada så att det motsvarar den fulla ekonomiska risken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett ansvarsgenombrott vid radiologiska olyckor.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten inte ska erbjuda en statlig försäkringslösning eller kreditgarantier vid radiologiska olyckor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att preskriptionstiden för radiologiska skador ska förlängas.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samhällets kostnader för sjukvård till följd av en radiologisk skada bör täckas av anläggningsinnehavaren.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor ska införas en ny paragraf, 56 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2010:950

Föreslagen lydelse

56 a §

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får
meddela föreskrifter om avgifter
för prövning och tillsyn enligt
denna lag och anslutande före-
skrifter.*